

Eindrapport werkgroep Verdeling Joodse Tegoeden

Aan: de leden van het CJO, de leden van het platform Israël en de leden van het Adviescollege Restitutie en Verdeling

Van: Arthur Vis, Hans Behrendt, John Koekoek, en Hans Vuijsje

Betreft: ***Voorstel inzake de verdeling van Joodse tegoeden***

Archief Philip Staal

Inleiding

Op 10 april 2000 heeft het Adviescollege Restitutie en Verdeling haar advies aan het CJO uitgebracht. In een tweetal vergaderingen heeft het bestuur van het CJO met de opstellers van het advies, de heren Vis en Behrendt, op hoofdlijnen van gedachten gewisseld.

In het kader van deze gedachtewisseling is -na goedkeuring door het CJO- door Arthur Vis en Hans Behrendt contact opgenomen met het NIOD teneinde een aantal zaken (m.n. betrekking hebbend op de vervolging van gemengd gehuwden) nader uit te zoeken.

Gezien de snelheid die in dit traject noodzakelijk is, is door de heren Vis en Behrendt op 15 mei j.l. voorgesteld om een kleine werkgroep een voorstel te laten uitwerken inzake de verdeling, gezien vanuit het voortschrijdende inzicht dat tussen 10 april en 15 mei is ontstaan naar aanleiding van de gevoerde gesprekken. Het CJO is in zijn vergadering van 15 mei op dit voorstel ingegaan. Vanuit het CJO neemt Hans Vuijsje aan de werkgroep deel, vanuit het Platform Israël is dat Berthi Nachbahr en vanuit het Adviescollege betreffen het Arthur Vis en Hans Behrendt. Hans Behrendt is -gezien zijn vakantie- na 22 mei j.l. vervangen door John Koekoek, Berthi Nachbahr door Philip Staal. Noch Berthi Nachbahr, noch Philip Staal zijn betrokken geweest bij de uiteindelijke (redactionele) formulering van dit Eindrapport.

Als uitgangspunten heeft de werkgroep genomen:

- a dat snelheid geboden is;
- b dat overeenstemming tussen de betrokken partijen noodzakelijk is teneinde ingrijpen van overheidswege te voorkomen en de besluitvorming in joodse handen te houden;
- c dat de verdelingssystematiek recht dient te doen aan de belangen van individuen en aan de belangen van de joodse gemeenschap als collectiviteit op langere termijn*;
- d dat gezien de leeftijd van de meeste gerechtigden -zo mogelijk- het hoogst mogelijke bedrag in één ronde aan individuen dient te worden uitbetaald;
- e dat de voorstellen baat hebben bij eenduidigheid en eenvoud (KISS, Keep It Simple, Stupid!)

Het voorstel van de werkgroep zal worden ingebracht in vergaderingen van het CJO, het Platform Israël en het Adviescollege. Zoals de voorzitter van het CJO, de heer Markens, het formuleerde zullen er sterke argumenten moeten zijn om het voorstel van de werkgroep af te wijzen.

De werkgroep heeft vergaderd op 17 mei, 22 mei en 29 mei 2000. Zij sluit met deze nota haar opdracht af.

Voorstel inzake de verdeling van Joodse tegoeden

A: *Rechthebbenden en plaatsvervangers*

Op grond van de herkomst van de gelden stelt de werkgroep voor om diegenen die daadwerkelijk gevaar liepen (vervolging), dan wel direct of indirect beroofd zijn (beroving), als rechthebbenden te beschouwen. Gezien de informatie die door Arthur Vis en Hans Behrendt bij het NIOD is ingewonnen komt de werkgroep tot het volgende algemene criterium

I: Rechthebbenden zijn allen met ten minste één joodse ouder, d.w.z. twee volledig joodse grootouders aan de kant van de betreffende joodse ouder.

- a De rechthebbenden dienen geboren te zijn voor 8 mei 1945 en op 8 mei 1945 nog in leven te zijn geweest.
- b De rechthebbenden dienen in de periode 10 mei 1940 tot 8 mei 1945 in Nederland woonachtig te zijn geweest en vanuit Nederland te zijn vervolgd, dan wel te zijn beroofd.**
- c Tot rechthebbenden behoren zowel personen met een Nederlandse nationaliteit, als diegenen die als vluchteling in Nederland verbleven.

Toelichting

Het NIOD is in het bezit van de registratie welke in 1941 heeft plaatsgevonden van “Voljoden, Halfjoden en Kwartjoden”. Daarnaast is zij in het bezit van kaarten met namen van vluchtelingen die in 1941 in Nederland woonachtig waren. Deze gegevens maakt de verificatie van de benodigde gegevens zeer eenvoudig.

II: Indien de rechthebbende tussen 8 mei 1945 en het moment van verdeling is overleden, kunnen zij of haar kinderen als plaatsvervangers optreden.

- d Personen die conform I een zelfstandig recht hebben, kunnen niet als plaatsvervangers optreden
- e Plaatsvervangers kunnen niet meer dan één unit/portie per persoon ontvangen
- f Als plaatsvervangers komen in aanmerking alle wettige, gewettigde en als pleegkinderen aangenomen kinderen.

Toelichting

Teneinde geen ongelijkheid te creëren met personen die als wees uit de Sjoa zijn gekomen, is het aantal units/porties maximaal één per persoon.

In afwijking van de gedachten die zich in het CJO hebben ontwikkeld kiest de werkgroep ervoor om de plaatsvervanging voor elke ouder apart in stand te houden. Dit heeft de volgende consequenties:

De plaatsvervanger ontvangt voor elk van zijn inmiddels overleden joodse ouder apart een deel van een unit/portie.

In het geval dat hij/zij enig kind is ontvangt de plaatsvervanger van de “rechthebbende” –inmiddels overleden- ouder een halve unit/portie. Indien er twee “rechthebbende” -inmiddels overleden- ouders zouden zijn geweest, ontvangt de plaatsvervanger twee maal een halve unit/portie, oftewel één unit/portie. (In dit geval vervalt derhalve één unit/portie, te weten een halve unit/portie van moeders- en een halve unit/portie van vaderszijde.)

In het geval er twee kinderen zijn ontvangt elk van de plaatsvervanger van de “rechthebbende” –inmiddels overleden- ouder eveneens een halve unit/portie. Indien er twee “rechthebbende” –inmiddels overleden- ouders zouden zijn geweest, ontvangt ieder van de plaatsvervangers twee maal een halve unit/portie.

In het geval er drie of meer zijn ontvangt ieder van de plaatsvervangers eenderde (eenvierde etc.) unit/portie van de “rechthebbende” –inmiddels overleden- ouder. Indien er twee “rechthebbende” –inmiddels overleden- ouders zouden zijn geweest, ontvangt ieder van de plaatsvervangers twee maal eenderde (eenvierde etc.) unit/portie.

Tabel: Aantal units/porties per plaatsvervanger

Aantal kinderen	2 joodse ouders overleden*	2 joodse ouders, waarvan één in leven*	1 joodse ouder*
1	1 unit/portie	½ unit/portie	½ unit/portie
2	1 unit/portie	½ unit/portie	½ unit/portie
3	2/3 ^e unit/portie	1/3 ^e unit/portie	1/3 ^e unit/portie
4	2/4 ^e unit portie	1/4 ^e unit/portie	1/4 ^e unit/portie
5	2/5 ^e unit/portie	1/5 ^e unit/portie	1/5 ^e unit/portie
6	2/6 ^e unit/portie	1/6 ^e unit/portie	1/6 ^e unit/portie

* Het betreft : (een) rechthebbende joodse ouder(s)

Op deze wijze wordt de “nalatenschap” van elk van de rechthebbende ouders in ere gehouden, terwijl het maximum van één unit/portie voor de plaatsvervanger wordt gehandhaafd.

Indien de rechthebbende één Joodse ouder had en zelf inmiddels is overleden, kunnen zijn kinderen -ongeacht of zij voor, in, dan wel na de oorlog zijn geboren- in aanmerking komen als plaatsvervangers.

B: Verdeling van de Joodse tegoeden naar individuen en naar de "Joodse infrastructuur"

Tussen het CJO en het Adviescollege Restitutie en Verdeling is afgesproken om het volledige bedrag dat ter beschikking komt individueel te verdelen, terwijl er borg wordt gestaan voor een bedrag dat ten goede moet komen aan de Joodse infrastructuur in Nederland en de Nederlandse infrastructuur in Israël.

Op basis van dit uitgangspunt stelt de werkgroep voor om:

- I: het aantal units/porties te bepalen op basis van een betrouwbare schatting van het aantal gerechtigden op het moment van verdeling. Het berekende aantal units/porties zal worden opgehoogd met een veiligheidsmarge van 15 procent.*

Toelichting

Op basis van de gegevens uit 1941 en de resultaten van het Sociaal-demografisch onderzoek dat op dit moment in opdracht van JMW door het NIDI en het IMES wordt uitgevoerd, is het

mogelijk een redelijk betrouwbare schatting te maken van het aantal rechthebbenden en plaatsvervangers op het moment van uitdeling.

Uitgangspunt van de werkgroep is dat het risico dat er meer rechthebbenden en plaatsvervangers om uitbetaling verzoeken dan is berekend (b.v. doordat personen zich hebben onttrokken aan de registratie in 1941) -en er derhalve unit/porties niet meer kunnen worden uitgekeerd- geminimaliseerd moet worden.

Daar de NIDI-berekening slechts een berekende schatting kan zijn, zal derhalve het hoogste - door het NIDI- aangegeven aantal worden genomen en wordt om veiligheidsredenen hierboven nog een extra marge van 15% gehanteerd.

Uit informeel overleg tussen JMW en NIDI is gebleken dat het NIDI c.a. 8 mensweken nodig heeft om op zorgvuldige wijze haar berekeningen te maken. Aan de werkzaamheden kan worden begonnen als de analyses en rapportage van het Sociaal-demografisch onderzoek in een eindstadium verkeert. Eén en ander vooral omdat de resultaten (o.a. de omvangschatting, kindertal etc.) gebruikt moeten worden als input voor deze opdracht. Vooralsnog gaat het NIDI er vanuit dat de resultaten in september beschikbaar kunnen zijn. Na vaststelling van de criteria door de betrokken organen (CJO, Platform Israel en het Adviescollege) zal contact worden opgenomen met het NIDI teneinde er op aan te dringen dit tijdstip te vervroegen.

De aan dit project verbonden kosten zullen c.a. 70.000 gulden bedragen. De financiering hiervan komt ten laste van het uitvoeringsbudget van de Overheid.

II: Niet door rechthebbenden, dan wel hun plaatsvervangers opgevraagde gelden worden gebruikt voor de Joodse infrastructuur in Nederland en de Nederlandse infrastructuur in Israël en voor een herverdeling onder de rechthebbenden en hun plaatsvervangers. Hiertoe zal voor een "infrastructuur"-fonds (of fondsen) zowel een minimum bedrag, als een maximum bedrag worden vastgesteld. Indien het maximum bedrag wordt overschreden, wordt het meerbedrag in een tweede ronde verdeeld onder de rechthebbenden, dan wel hun plaatsvervangers.

Toelichting en nadere uitwerking

De werkgroep stelt voor om op basis van de Joodse traditie (ma'aseer) in ieder geval een bedrag ter hoogte van tien procent (Dewariem/Deuteronomium 26:12) van het totaalbedrag, d.w.z. de door de Overheid en particuliere instanties aan de joodse gemeenschap geretourneerde gelden apart te zetten voor de Joodse infrastructuur in Nederland en de Nederlandse infrastructuur in Israël*.

Het te verdelen bedrag (V) wordt daarmee: het totaalbedrag (T) minus de gemaakte kosten ter verwerving van T (KT), plus de gekweekte rente (R) minus tien procent voor de infrastructuur (I); oftewel in formule: $V = T - KT + R - I$

In het geval dat er na sluiting van de termijn (zie verder) units/porties niet zijn opgenomen, stelt de werkgroep voor om een deel van deze gelden toe te voegen aan de gelden voor de Joodse infrastructuur in Nederland en de Nederlandse infrastructuur in Israël.

*Noot: deze 10 procent komt overigens ook overeen met het percentage van vermoorde Joden, waarvan geen enkele erfgenaam na de Sjoa meer in leven was.

Aan het totaal aan dit infrastructuurfonds (of fondsen) te doteren bedrag wordt –eveneens conform de Joodse traditie (Talmud, Ketuboth 50a)- een **maximum** gesteld van twintig procent van het te verdelen bedrag (V). Daarnaast stelt de werkgroep voor om de in 2009 vrijvallende bedragen vanuit de Stichting SJOA (verzekeringsgelden) eveneens aan dit fonds (of fondsen) te laten vervallen.

Een rekenvoorbeeld:

Stel: **T**=500 miljoen gulden; **KT**=2 miljoen gulden; **R**=17 miljoen gulden

Het bedrag dat voor de infrastructuur (**I**) apart wordt gezet is dan 10 procent van 500 miljoen gulden, oftewel 50 miljoen gulden.

Het te verdelen bedrag (**V**) wordt dan $500 - 2 + 17 - 50 = 465$ miljoen gulden

Indien van dit te verdelen bedrag na sluiting van de termijn gelden overblijven, wordt het bedrag van 50 miljoen gulden aangevuld tot een maximum van twintig procent van het te verdelen bedrag (twintig procent van 465 miljoen gulden), oftewel 93 miljoen gulden. Dit betekent een aanvullend bedrag oplopend tot maximaal 43 miljoen (93-50) gulden wordt gedoteerd naar het fonds (de fondsen) voor de infrastructuur.

De resterende gelden worden in een tweede ronde verdeeld onder de rechthebbenden en de plaatsvervangers.

In 2009 vervalt het resterende bedrag van de Stichting SJOA eveneens aan het fonds (de fondsen) voor de infrastructuur. Stel dat dit een bedrag zou zijn van c.a. 15 miljoen gulden, dan wordt in totaal 93 miljoen plus 15 miljoen oftewel maximaal 108 miljoen gulden ingezet voor de infrastructuur.

De werkgroep doet geen uitspraak over een verdeling van de gelden tussen Nederland en Israël. De werkgroep is van mening dat het CJO en het Platform Israël deze zaak dient uit te discussiëren op basis van objectieve gegevens.

C: Een aantal aanwijzingen voor de uitvoeringsorganisatie

I: De werkgroep stelt voor om -gezien de eenvoud en eenduidigheid van de criteria- aan de uitvoeringsorganisatie duidelijke normen te stellen voor de doorlooptijd van een aanvraag. Bij een volledig ingevulde aanvraag wordt daarbij gedacht aan een maximaal termijn tot en met betaling van maximaal drie weken.

De waarde van een unit/portie dient te worden vastgesteld in guldens tot een afgerond bedrag en dient zonder kosten vanuit Nederland te worden overgemaakt op een door de aanvrager aangegeven bankrekening.

Indien het niet mogelijk is voor de uitvoeringsorganisatie om deze termijn te realiseren -b.v. in de eerste periode waarin grote aantal aanvragen zullen binnenkomen (bulk)- dient voorrang te worden gegeven aan de uitbetaling van rechthebbenden van 75 jaar en ouder.

Indien er per 1 januari 2001 nog geen wettelijke regeling is vastgesteld en gepubliceerd, dient men te beginnen met een voorschotregeling.

II: De werkgroep stelt voor de termijn om een unit/portie aan te vragen op twee jaar te stellen. Deze termijn komt overeen met het voorstel van het Adviescollege.

De uitvoeringsorganisatie zal mogelijk een langer leven beschoren zijn. De mogelijkheid moet worden opengehouden dat deze organisatie -na sluiting van deze termijn- een tweede individuele verdelingsronde (zie hierboven) moet uitvoeren. Deze zal echter relatief snel kunnen geschieden, daar de namen van de gerechtigden en de plaatsvervangers inmiddels bekend zijn.

Noten:

*** *Het belang van de joodse gemeenschap als collectief op langer termijn***

De Joodse gemeenschap in Nederland kent een volwaardige infrastructuur op religieus, cultureel en sociaal terrein. Een deel van deze infrastructuur ontvangt van de Overheid subsidiegelden, een deel dient op een andere wijze haar financiering te regelen.

Een aantal organisaties heeft de beschikking over fondsen die zorg dragen voor aanvullende financiering.

Een deel van de Overheidsfinanciering wordt gegeven op grond van de gevolgen die de Sjoa heeft gehad voor de Joodse gemeenschap in Nederland. In dat kader is sprake van een “bijzondere” positie van Joodse organisaties. Op termijn zal deze “bijzondere” positie vervallen.

Wil de Joodse gemeenschap haar infrastructuur op termijn veilig stellen, dan zullen extra bedragen vrij moeten worden gemaakt om de “gaten” in de financiering op te vangen. Op die wijze kunnen aan de individuele en collectieve behoeften en noden van Joden in Nederland op termijn voldaan worden.

**** *Een Solidariteitsfond voor in Nederland woonachtige oorlogsgetroffenen uit Oost-Europa***

De werkgroep stelt voor om van de 50 miljoen gulden die voor buitenlandse doelen zijn vastgesteld -op grond van solidariteits-overwegingen- een bedrag te earmarken voor diegenen die tussen 8 mei 1945 en het moment van verdeling naar Nederland zijn gekomen en de vervolging als statelozen hebben ondergaan, dan wel de vervolging in het Oostblok hebben overleefd.

Degenen die voor deze uitkering in aanmerking komen, dienen inmiddels een Nederlandse nationaliteit te hebben verkregen, dan wel een formele vluchtelingenstatus te hebben ontvangen van de Nederlandse overheid.

De hoogte van het bedrag dient later te worden vastgesteld, doch hoeft niet rechtstreeks gerelateerd te zijn aan de hoogte van de units/porties zoals deze aan Nederlandse vervolgdgen wordt uitgekeerd. Evenmin meent de werkgroep dat in dit geval er sprake dient te zijn van plaatsvervulling.

Amsterdam, 6 juni 2000